

*Το κόψιμο του λαθραίου
(1) Η φωτογραφία είναι από το διαδίκτυο*

Ο καπνός - το λαθραίο στην περιοχή της Παραμυθιάς

Η καλλιέργεια του **καπνού**, τα φύλλα του οποίου μετά από κατάλληλη επεξεργασία χρησιμοποιούνται για την παρασκευή τσιγάρων, ταμπάκου και άλλων προϊόντων, έφθασε στην Ελλάδα στις αρχές του 17^{ου} αιώνα (1600 μ. Χ.). Για πρώτη φορά καλλιεργήθηκε στην Ξάνθη και στη συνέχεια σε όλη τη Μακεδονία.

Λαθραίο ονόμαζαν παλιότερα, τον καπνό, που πουλούσαν στη μαύρη (αφορολόγητο). Τον καπνό αυτόν σε ξηραμένα και ολίγον νωπά φύλλα, αφού μετέφεραν μέσα σε σακιά και εν καιρώ νυκτός ορισμένοι άνδρες με το υποζύγιό τους, άλογο ή μουλάρι από τις περιοχές των Ιωαννίνων, πουλούσαν σε καπνιστές των χωριών της Επαρχίας Παραμυθιάς. Στη Βέλλιανη, σχεδόν όλοι όσοι κάπνιζαν, αγόραζαν το λαθραίο από τον **Τόλη Κόκκορη** με καταγωγή από τον Άι Νικόλα της Παραμυθιάς. Ανάμεσα σ' αυτούς ήταν και ο πατέρας μου, ο Αναστάσιος Μπίκας, κτίστης στο επάγγελμα και δεινός καπνιστής. Τύλιγε τον καπνό με την εφημερίδα Ακρόπολη και, αφού τον έβαζε μέσα σε ένα υφαντό σακούλι, τον έκρυβε στις δίπλες χασιάς του γίκου. Τον έκρυβε, γιατί κάποια Κυριακή ήρθαν στο χωριό χωροφύλακες της Παραμυθιάς και ρώτησαν, αν πέρασε από εκεί ο Τολη - Κόκκορης. Όλοι οι χωριανοί απάντησαν αρνητικά, αν και ο Τ.Κ. είχε περάσει. Γιατί, αν τον πρόδιδαν και τον συλλάμβαναν, θα τον οδηγούσαν στο δικαστήριο, το οποίο θα τον κατάδικασε και μάλιστα όχι σε ευκαταφρόνιτη χρηματική ποινή.

Ο πατέρας κάθε βράδυ που επέστρεφε στο σπίτι από το μαστραλίκι, τρώχισε καλά την κολοκωτρόνα σουγιά, έπαιρνε την ειδική μικρή σανίδα και ψιλόκοβε σιγά και πολύ προσεκτικά τα φύλλα του καπνού. Ύστερα, αφού τον κομμένο καπνό τον έβαζε μέσα στη ταμπακίερα, τον έκανε την άλλη ημέρα τσιγάρα με ειδικό τσιγαρόχαρτο.

Στα χρόνια, μετά το τέλος του εμφυλίου πολέμου, η επιβίωση στην περιοχή της Παραμυθιάς ήταν δύσκολη, πολύ δύσκολη. Εργασίες για να δουλέψουν δεν υπήρχαν. Η γη, κι αν την καλλιεργούσαν, απέδιδε τα ελάχιστα. Γι' αυτό οι άντρες μετανάστευσαν, άλλοι στο εσωτερικό της Ελλάδας και άλλοι στην Αμερική, Αυστραλία, Ελβετία, Βέλγιο και Γερμανία. Στη Γερμανία μετανάστευσαν και κοπέλες, ευρισκόμενες στο άνθος της ηλικίας τους, γεγονός, που την εποχή εκείνη είχε προκαλέσει ποικίλα αρνητικά σχόλια. (*Βλέπ. : Σπύρου Γ. Μουσελίμη : « Του χωριού και της στάνης », Γιάννινα 1966, σελ. 5 (Το ζόδι της Φωτούλας) .*)

Ο Βελλιανίτης Πετρο – Μπίκας

Ο Βελλιανίτης Πετρο - Μπίκας, αφού μετέβη στην Αθήνα και δεν βρήκε εργασία, πουλούσε κουλούρια, για να εξοικονομεί τα προς το ζην. Και πολλές φορές, όταν η πώληση δεν πήγαινε καλά, σαν έβλεπε μητέρες με μικρά παιδιά, προσεκτικά τα τσιμπούσε και, αφού αρχίζανε το κλάψιμο, στη συνέχεια πλησίαζε τις μητέρες, λέγοντας :

- *Πεινάνε καλέ. Πάρτε τους κανένα κουλούρι, για να σωπάσουν.*

Και οι μητέρες, για να μην ακούν το κλάμα των παιδιών τους, αγόραζαν κουλούρια. Κι ο Πέτρος; ο Πέτρος, αφού επέστρεψε στο χωριό, στη συνέχεια μετανάστευσε οικογενειακώς στην Αυστραλία, όπου και απεβίωσε.

Ο Τσάμικος ταμπάκος

Η ονομασία **Τσάμικος ταμπάκος** προήλθε από τον καπνό – μετά από ειδική επεξεργασία - που καλλιεργούνταν στην γεωγραφική περιοχή της Θεσπρωτίας την **Τσαμουριά**, στην οποία ανήκει και το λεκανοπέδιο της Παραμυθιάς.

Σχετικά με τον **ταμπάκο της Τσαμουριάς**, ο **Κων. Φαλτάιτς**¹ στην εργασία του « *Οι πλανόδιοι Ηπειρώται τεχνίται και η εθνική μας υπόθεση* », Αθήναι 1928, σελ. 11, αναφέρει :

« ... Δύο τέτοια ταξίδια έκανε το χρόνο ο Ρόβας με το караβάνι του. Ο ταμπάκος τον οποίο μετέφερε ήταν ο γνωστός τσάμικος, κατάσχευαζόμενος εις την Τσαμουριά, την Πάργα, το Φιλιάτι, το Βροχονά² και το Μαργαρίτι, όπου ήταν ειδικοί μύλοι. Ο τσάμικος ταμπάκος, μοναδικός εις τον κόσμο, έφθανε μέχρι της Κωνσταντινουπόλεως και Μέκκας. Συγκεντρώνετο εις τα Ιωάννινα, τα οποία ήταν η κυριώτερα αγορά ταμπάκου της Βαλκανικής. Από κει κατέκλυζε με τα караβάνια τον κόσμο ... »

Οι ταμπακόμυλοι στην περιοχή της Παραμυθιάς

Ταμπακόμυλοι στην περιοχή πλησίον της Παραμυθιάς υπήρχαν στο Λιμπόνι (παλιά Σιαμέτια), στη Βέλλιανη, στη Σέλλιανη, ίσως κι αλλού. Η ύπαρξή τους μαρτυρεί ότι εδώ, αλλά και στη γύρω περιοχή, καλλιεργούσαν **καπνό**.

Ο ταμπακόμυλος της Βέλλιανης βρισκόταν στην τοποθεσία **Παλιόμυλο** ή **Πλατανο του Μύλου** και λειτουργούσε με το νερό, που συγκέντρωνε, κυρίως κατά την εποχή των πολλών βροχών, ο λάκκος του **Γραβιά** και στις άλλες εποχές με το νερό του λάκκου της Γαλατσίδα.

¹. **Ο Κων. Φαλτάιτς** (1891 – 1941) : **Ο Κ. Φαλτάιτς** γεννήθηκε στη Σκύρο. Σπούδασε φιλολογία και νομικά και αφοσιώθηκε στη δημοσιογραφία και στη λογοτεχνία. Έργα του είναι : Η Ναυμαχία της Έλλης. Το πρόβλημα του δημοτικού μας τραγουδιού. Γλώσσα και φωτιά. Τσιγγάνοι και Ορφεύς ...**Οι πλανόδιοι Ηπειρώται τεχνίται και η εθνική μας υπόθεση**. Ο Άγιος Κοσμάς στο στόμα του Ηπειρώτικου λαού. **Οι Ηπειρώται που ξενιτεύονται**. Κ.ά Επίσης Δημοσίευσε πραγματείες για τους βλάχους, για τους γύφτους, καθώς και για άλλες εθνολογικές ομάδες. (Το βιογραφικό του Κων. Φαλτάιτς μου το έστειλε η εγγονή του δημοσιογράφος **Αννα Φαλτάιτς**)

². **Βροχονάς** : **Ο Χρήστος Δ. Λώλος** « **Ο Βραχονάς**, έτσι ονομάζεται σήμερα, ήταν μεγάλο χωριό κοντά στα Σύβοτα, ψηλά στο βουνό, στο οποίο παλιότερα υπήρχαν και διάφορα σπίτια. Σήμερα είναι εγκαταλειμμένο και ζουν εκεί μόνο δύο οικογένειες ».

Η απαγόρευση της καλλιέργειας του καπνού στη Θεσπρωτία

Πότε απαγόρευσαν την καλλιέργεια του καπνού στη Θεσπρωτία δεν μπορούμε με βεβαιότητα να το καθορίσουμε.

Σύμφωνα όμως με το έτος έκδοσης της εργασίας του Φαλτάιτς 1928 (βλ.π.π. « *Οι πλανόδιοι Ηπειρώται τεχνίται και η εθνική μας υπόθεση* »), η απαγόρευση της καλλιέργειάς του, μάλλον, έγινε μετά το 1928 και πριν από το 1936, έτος ίδρυσης του Νομού Θεσπρωτίας. Ανεξάρτητα δε από το έτος απαγόρευσης, εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι ενώ η περιοχή αυτή παρήγαγε καπνό από τον οποίο παρασκεύαζαν το γνωστό **Τσάμικο ταμπάκο**, απαγορεύτηκε η καλλιέργεια του. Ήταν δε τόσο καλός ο ταμπάκος αυτός, ώστε όποιος τον κάπνιζε, τον συνήθιζε και δεν μπορούσε να τον αποχωριστεί. Έτσι προέκυψε η παροιμία :

Μού έγινες τσιμπούρι σαν τον τσάμικο ταμπάκο.

*Ο Ιωάννης Γεωργίου Σταύρου, διαβάζοντας στο Καριώτι την Κυριακάτικη.
(Σεπτέμβρης 1999)*

(2) Φωτογρ. Αρχείο Ι.Γ.Σ.

Ο Ιωάννης Γεωργίου Σταύρου, γεννήθηκε το 1943 στο Πάνω Καριώτι. Αποφοίτησε από το Δημοτικό Σχολείο της Βέλλιανης, το Ιστορικό Γυμνάσιο της Παραμυθιάς και από τη Μαθηματική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Υπηρέτησε στη Μέση Εκπαίδευση και συγκεκριμένα : στα Ντερβίζιανα, στην Παραμυθιά και στο 1ο Γυμνάσιο της Καισαριανής. Σήμερα ιδιωτεύει στην Αθήνα, επισκεπτόμενος τη γενέτειρά του κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες και σε έκτακτες περιπτώσεις.

Ο Ιωάννης Γωργίου Σταύρου (συνταξιούχος μαθηματικός), σχετικά με τη σύλληψη μουσουλμάνου, που κάπνιζε λαθραίο, αφηγήθηκε τα εξής :

« Στα μέσα της δεκαετίας του 1930, γνωστός από την περιοχή, που υπηρετούσε ως αγροφύλακας στα χωριά Σκάνδαλο και Μανδρότοπο, συνέλαβε κάποιον μουσουλμάνο να καπνίζει λαθραίο.

- Τι καπνίζεις; τον ρώτησε ο αγροφύλακας.
- Λαθραίο.
- Σε συλλαμβάνω.
- Αμάν, κυρ αγροφύλακα, μη με συλλαμβάνεις. Πολλές φορές με συνέλαβες και με άφησες ελεύθερο. Άφησέ με ακόμα μια φορά.
- Όχι, αυτή τη φορά δε στη χαρίζω.
- Άφησέ με ελεύθερο και θα σου δώσω καλό μπαζίσι.
- Δε θέλω μπαζίσι.
- Μπαζίσι ένα καλό ρολόι. (του έδειξε το ρολόι της τσέπης με καπάκι και χρυσή αλυσίδα)
- Σύμφωνοι;
- Σύμφωνοι.

Σύμφωνοι, του είπε ο μουσουλμάνος, αλλά κατευθείαν πήγε στο καφενείο στο Γαρδίκι, όπου υπήρχε αστυνομικό Τμήμα και μπροστά σε όλους κάπνιζε λαθραίο.

- Εκείνη τη στιγμή εμφανίστηκε και ο Διοικητής του αστυνομικού Τμήματος. Και, όταν τον είδε να καπνίζει λαθραίο, του είπε :

- Καπνίζεις λαθραίο και μάλιστα δημοσίως;
- Καπνίζω, γιατί έχω το ελεύθερο από τον αγροφύλακα. Τού χάρισα μπαζίσι ένα ρολόι της τσέπης με καπάκι και χρυσή αλυσίδα και μου είπε ότι μπορώ να καπνίζω.

Μετά από λίγο ήρθε στο καφενείο και ο αγροφύλακας.

- Τι ώρα είναι; τον ρώτησε ο Διοικητής.

Και, βγάζοντας ο αγροφύλακας από τη τσέπη του το ρολόι με το καπάκι και τη χρυσή αλυσίδα, ο Διοικητής διαπίστωσε ότι όσα του είπε ο μουσουλμάνος ήταν όλα αλήθεια.

Στη συνέχεια, αφού συντάχθηκε δικογραφία και ορίστηκε δικάσιμος, το δικαστήριο, τον μεν αγροφύλακα απέλυσε από την υπηρεσία του, επειδή δωροδοκήθηκε, τον δε μουσουλμάνο κατάδίκασε σε ποινή φυλάκισης, διότι κάπνιζε λαθραίο και διότι δωροδόκησε τον αγροφύλακα.

Προτού όμως ο μουσουλμάνος οδηγηθεί στη φυλακή, φωνάζοντας δυνατά, είπε στον αγροφύλακα :

Εμείς οι μουσουλμάνοι, όταν κάποιος μάς κάνει κακό, σαράντα (40) χρόνια δεν το ξεχνάμε. Να θυμάσαι ότι όταν βγω από τη φυλακή, όπου και να είσαι θα σε βρω και θα σε σκοτώσω.

Εξαιτίας της απειλής αυτής ο απολυθείς αγροφύλακας αναγκάστηκε για πολλά χρόνια να ζήσει σε άλλη μακρινή περιοχή. Μάλιστα, από το φόβο του μήπως ο μουσουλμάνος μάθει τον τόπο διαμονής του, δεν έστειλε ούτε ένα γράμμα στην οικογένειά του. Επέστρεψε δε στο χωριό του μετά το τέλος του πολέμου (Οκτώβριος 1944), όταν ήδη οι μουσουλμάνοι Τσάμηδες είχαν εγκαταλείψει τη Θεσπρωτία ».

*Ο Μιχο Κάτσιος στο μνημόσυνο των 49 προκρίτων, 29 Σεπτέμβρη 2002
(3) Φωτογρ. : Αρχείο Κωνσταντίνου Δρίμτζια*

Ο αχθοφόρος της Παραμυθιάς

Ο Μιχάλης Κάτσιος εργαζόταν στην Παραμυθιά με τη γαϊδούρα του, ως αχθοφόρος. Κάποια μέρα ο Τόλης Κόκκορης, επειδή ήταν γνωστός στην Αστυνομία για τη μεταφορά λαθραίου τόσο αυτός όσο και το άλογό του, λέει στο Μιχάλη :

Μιχάλη, μού την έχουν σημένη. Πάρε αυτό το φορτίο, δυο σακιά λαθραίο και με τη γαϊδούρα σου πήγαινε το στο σπίτι μου στον Άι Νικόλα.

Το φόρτωσε στη γαϊδούρα ο Μιχάλης και όταν έφθασε στο κέντρο της Παραμυθιάς, στον Πλάτανο, ο χωροφύλακας **Μητσιόπουλος**, που έκανε υπηρεσία και τον συνάντησε, τον ρώτησε :

- *Τι έχεις Μιχάλη στο φορτίο;*
- *Λαθραίο, του απάντησε ο Μιχάλης.*

Ο χωροφύλακας, επειδή πίστεψε στα λόγια του Μιχάλη, δεν προχώρησε σε περαιτέρω έλεγχο.

*Βαφτίσια της Λύδιας Χρήστου Λώλου στο Αννόβερο (Ιούνιος 1989).
Από τα αριστερά : Ο νουνός διδάκτορας ιατρικής ουρολόγος Λένης Γεώργιος κρατά στα χέρια τη νεοβαπτισθείσα, ο Χρήστος Λώλος, η σύζυγός του Εύα και ο Πατήρ Αλέξανδρος.
(4) Φωτογρ. : Αρχείο Μ.Α.Μ.*

- Χρήστος Δημητρίου Λώλος (δάσκαλος στο Αννόβερο) :

Ο Χρήστος Δ. Λώλος, σχετικά με τις περιπέτειες που είχε ο συγγενής του Τολη - Κόκκορης κατά την πώληση λαθραίου, αποσπασματικά αφηγήθηκε τα εξής :

« Το άλογο...

Ο Τολη – Κόκκορης, κουρασμένος από ολονύχτιο ταξίδι, ξημέρωσε με το άλογο φορτωμένο λαθραίο στον κάμπο του Μανδρότοπου. Εκεί τον πήρε ο ύπνος. Όταν ξύπνησε, το άλογο

είχε φύγει. Ψάχνει εδώ, ψάχνει εκεί, τίποτε. Βγαίνει στον κεντρικό δρόμο, παίρνει το λεωφορείο Γλυκής – Παραμυθιάς και κατεβαίνει στο εικόνισμα της Παραμυθιάς. Εκεί αγναντεύοντας τον κάμπο, βλέπει στον παλιό χωματόδρομο, που ερχόταν από το Φανάρι το άλογό του με το φορτίο του λαθραίου.

Το Κριθάρι, ποτισμένο με ρουμ

Ευρισκόμενος ο Τολη Κόκκορης πίσω στα Σουλιωτοχώρια, το άλογό του δεν έκανε δρόμο. Σήκωνε τα μπροστινά του πόδια, στηριζόμενο μόνο στα πισινά και χλιμίντριζε. Ο Τόλης, γνώρισε το άλογό του. Κατάλαβε ότι μπροστά και σε μικρή απόσταση τού είχαν στήσει μπλόκο οι χωροφύλακες του αστυνομικού Τμήματος Τσαγγαρίου. Γι' αυτό, αμέσως έδωσε στο άλογο κριθάρι ποτισμένο με ρουμ, άλλαξε δρόμο και, ανεβαίνοντας κι ο ίδιος καβάλα, κατόρθωσε καλπάζοντας να γλιτώσει τη σύλληψη.

Το ψάξιμο στο σπίτι

Επειδή ο Διοικητής του αστυνομικού Τμήματος της Παραμυθιάς είχε πληροφορίες ότι ο Τολη - Κόκκορης είχε μεταφέρει στο σπίτι του ένα φορτίο λαθραίο καπνό, έστειλε δυο χωροφύλακες για να το ψάξουν. Πήγαν οι χωροφύλακες και ένας απ' αυτούς, όταν σε ένα δωμάτιο σήκωσε μια κουρελού και είδε ότι από κάτω υπήρχε το λαθραίο, την ζαναέβαλε στη θέση της όπως ήταν, χωρίς να φανερώσει το κρυμμένο.

Η αναχώρηση για τη Γερμανία

Επειδή από την πώληση του λαθραίου καπνού, ο Τολη - Κόκκορης δεν μπορούσε να βγάλει μεροκάματο (έβγαζε με πολύ κόπο και λαχτάρες πέντε δραχμές και πλήρωνε δέκα στα δικαστήρια), αποφάσισε να μεταβεί στη Γερμανία.

Η Νομαρχία της Ηγουμενίτσας, όμως δεν του χορήγησε διαβατήριο, λόγω των κοινωνικών του φρονημάτων, επειδή ήταν στενός συγγενής του Σπύρου Κόκκορη.

Στη συνέχεια μετέβη στην Αθήνα, όπου με τη βοήθεια Παραμυθιώτη αστυνομικού, έβγαλε διαβατήριο και το 1960 αναχώρησε για τη Γερμανία. Εκεί, μαζί με τη σύζυγό του, αφού εργάστηκαν μέχρι το 1992 στην πόλη Darmstadt του κρατιδίου Έσσης και συνταξιοδοτήθηκαν, επέστρεψαν στην Παραμυθιά ».

